

Regeringens proposition

1975/76: 36

**med förslag till lag om andra allmänna gudstjänster än högmässa,
m. m.**

beslutad den 23 oktober 1975.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits
i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovannämnda dag.

På regeringens vägnar

G. E. STRÄNG

HANS GUSTAFSSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att domkapitlet ges befogenhet att meddela
bestämmelser om den omfattning i vilken andra allmänna gudstjänster
än högmässogudstjänster skall anordnas.

1975 års kyrkomöte har för sin del godkänt lagförslagen.

1 Förslag till

Lag om andra allmänna gudstjänster än högmässa

Härigenom föreskrives följande.

Inom svenska kyrkan anordnas andra allmänna gudstjänster än högmässa i den omfattning som domkapitlet föreskriver.

Första stycket gäller utan hinder av 2 kap. kyrkolagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976, då lagen (1919: 187) innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen skall upphöra att gälla.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1910: 29 s. 2) innefattande ändring i 2 kap. 3, 4 och 8 §§ kyrkolagen

Härigenom föreskrives att lagen (1910: 29 s. 2) innefattande ändring i 2 kap. 3, 4 och 8 §§ kyrkolagen skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Konsistorium äge, där sådant av omständigheterna föranledes, förordna, att för två eller flera församlingar må förrättas gemensam högmässa i en av dem, så ock att i församling på landet ottesångs- eller aftonsångsgudstjänst må inställas.

Föreslagen lydelse

Domkapitlet får, där sådant av omständigheterna föranledes, förordna, att för två eller flera församlingar får förrättas gemensam högmässa i en av dem.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

Bilaga

Nr 3

Regeringens skrivelse till kyrkomötet med förslag till lag om andra allmänna gudstjänster än högmässa, m. m.;

beslutad den 18 juni 1975.

Regeringen överlämnar till kyrkomötet bifogade utdrag av regeringsprotokoll för det yttrande som föredraganden hemställt om.

På regeringens vägnar

ERIC HOLMQVIST

HANS GUSTAFSSON

1 Förslag till

Lag om andra allmänna gudstjänster än högmässa

Härigenom föreskrives följande.

Inom svenska kyrkan anordnas andra allmänna gudstjänster än högmässa i den omfattning som domkapitlet föreskriver.

Första stycket gäller utan hinder av 2 kap. kyrkolagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976, då lagen (1919: 187) innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen skall upphöra att gälla.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1910: 29 s. 2) innefattande ändring i 2 kap. 3, 4 och 8 §§ kyrkolagen

Härigenom föreskrives att lagen (1910: 29 s. 2) innefattande ändring i 2 kap. 3, 4 och 8 §§ kyrkolagen skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Konsistorium äge, där sådant av omständigheterna föranledes, förordna, att för två eller flera församlingar må förrättas gemensam högmässa i en av dem, så ock att i församling på landet ottesångs- eller aftonsångsgudstjänst må inställas.

Föreslagen lydelse

Domkapitlet får, där sådant av omständigheterna föranledes, förordna, att för två eller flera församlingar får förrättas gemensam högmässa i en av dem.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-06-18

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Bengtsson, Carlsson, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Zachrisson, Hjelm-Wallén

Föredragande: statsrådet Gustafsson

Skrivelse till 1975 års allmänna kyrkomöte med förslag till lag om andra allmänna gudstjänster än högmässa, m. m.

1970 års kyrkomöte har hemställt om sådan lagändring att domkapitlen meddelas befogenhet att utfärda bestämmelser om omfattningen av anordnandet av ottesångs- och aftonsångsgudstjänster (kskr 26).

Vissa bestämmelser om gudstjänster finns i 1686 års kyrkolag. Såsom allmänna gudstjänster enligt kyrkolagen räknas ottesång, högmässa ("högpredikan") och aftonsång. I fråga om ottesång och aftonsång följer av kyrkolagen att sådana gudstjänster skall hållas i städerna på söndagarna och på vissa högtidsdagar (2 kap. 3 och 8 §§). På landet skall enligt kyrkolagen ottesång hållas på jul-, påsk- och pingstdagarna (2 kap. 4 §). Genom olika lagar från senare tid har emellertid möjlighet öppnats att inskränka hållandet av ottesångs- och aftonsångsgudstjänster. Numera gäller i detta hänseende dels lagen (1910: 29 s. 2) innefattande ändring i 2 kap. 3, 4 och 8 §§ kyrkolagen, dels lagen (1919: 187) innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen. Enligt 1910 års lag kan domkapitlet beträffande församling på landet förordna, att ottesångs- eller aftonsångsgudstjänst får inställas. Enligt 1919 års lag, som gäller städerna, kan domkapitlet förordna, att i stället för föreskrivna ottesångs- och aftonsångsgudstjänster andra offentliga andaktsstunder skall hållas på lämplig tid och plats eller, om synnerliga skäl föreligger därtill, att sådana gudstjänster i viss omfattning får inställas. Denna möjlighet att ersätta ottesångs- och aftonsångsgudstjänsterna i städerna med andra andaktsstunder eller att helt inställa dem gäller dock inte juldagen, långfredagen, påskdagen, pingstdagen och böndagarna. Den gäller inte heller beträffande ottesång på adventssöndagen och nyårsdagen.

I motion nr 7 till 1970 års kyrkomöte framhölls, att ovisshet på

många håll råder om innebörden i begreppen "på landet" och "i städerna". Vidare angavs i motionen att ordningen med ottesång, högmässa och aftonsång samma dag och i samma kyrka "i städerna" visat sig mindre funktionsduglig. Det anfördes också att man alltmer anordnar ett visst antal gudstjänster av annan typ än ottesång och aftonsång. För att trygga en effektiv och tidsenlig gudstjänsthållning krävs att domkapitlet får befogenhet att i tjänstgöringsföreskrifter för prästerskapet i pastorat utfärda bestämmelser om när ottesångs- och aftonsångsgudstjänster skall anordnas. Denna befogenhet bör gälla församlingar av alla slag oavsett om de ligger "i städerna" eller "på landet". I motionen hemställdes därför att kyrkomötet skulle anhålla om en lagändring av denna innebörd.

Motionen tillstyrktes av särskilda utskottet. I sitt betänkande (SäU 3) angav utskottet att gällande bestämmelser enligt vad som upplysts inom utskottet inte tillämpas genomgående i landets församlingar och att domkapitlen synes ha godtagit detta. Utskottet anförde vidare att det på många håll är stadgad praxis att i synnerhet ottesångsgudstjänster inte anordnas i föreskriven omfattning. För det kyrkliga livet har det, enligt utskottet, ofta visat sig i hög grad förmånligt att byta ut dessa gudstjänster mot andra andaktsstunder.

Kyrkomötet hemställde, som jag redan har nämnt, om sådan lagändring, att domkapitlen meddelas befogenhet att utfärda bestämmelser rörande omfattningen av anordnandet av ottesångs- och aftonsångsgudstjänster.

Efter remiss har yttranden över kyrkomötets skrivelse avgetts av ärkebiskopen, efter hörande av övriga biskopar, av domkapitlen i Växjö, Lund, Göteborg och Stockholm samt av Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund. Varje domkapitel har bifogat yttranden från tre stadsförsamlingar.

Remissinstanserna ställer sig genomgående positiva till att gällande bestämmelser ändras på sätt kyrkomötet har föreslagit. *Kyrkorådet i Jönköpings Kristina församling* vill ytterligare vidga domkapitlets befogenhet och föreslår att lagändringen utformas så att domkapitlet ges rätt att meddela bestämmelser om i vilken omfattning allmänna gudstjänster skall hållas. Denna befogenhet skulle gälla alla slags gudstjänster utom högmässan. Kyrkorådet anför därvid följande.

Kyrkorådet ser frågan om ottesång och aftonsång helt utifrån församlingens synpunkt. Därvid måste först framhållas, att gudstjänstlivets differentiering i nutidens kyrkoliv inte på något sätt låter sig inramas av ottesångs- och aftonsångskategorier. Vidare är det alltmer uppenbart, att dessa senare gudstjänstformer i dagens situation har ytterst svårt att attrahera till gudstjänstfirande. Med undantag för julottan uppleves ottesång och aftonsång i stor utsträckning som gudstjänstformer, vilka överlevt sig själva, och de försök till förnyelse som gjorts har väl inte haft särdeles uppmuntrande effekt. Redan benämningarna ottesång och aftonsång synas vara mogna att utgå. Sålunda blir ottesång i

verkligheten ofta utbytt mot morgonmässa, då alltså nattvard firas. Aftonsång ersätts allt oftare av nattvardsgudstjänst, musikgudstjänst eller av specialgudstjänster, t. ex. för ungdom. Själva julottan tenderar på sina håll att få konkurrens i midnattsmässan. 1970 års kyrkomöte har föreslagit, "att domkapitlet meddelas befogenhet att utfärda bestämmelser rörande omfattningen av ottesångs- och aftonsångsgudstjänster". Sådan skrivning anser kyrkorådet innebära fortsatt fastläsning vid ottesångs- och aftonsångstänkandet och motverka stimulering till rörlighet och mångfald i gudstjänstlivets yttringar. Det vore för gudstjänstlivets växt fullt tillräckligt, att domkapitlet meddelade föreskrifter för varje församling om omfattningen av allmänna gudstjänster utöver högmässa. Då kunde gudstjänsternas karaktär och tidpunkt för deras hållande bestämmas i vederbörande församling med direkt och aktuell hänsyn till de lokala förhållandena.

Domkapitlet i Växjö tillstyrker den av kyrkorådet i Kristina församling föreslagna lagändringen. Domkapitlet anser, att den flexibilitet och mångfald i gudstjänstlivets yttringar som i dag eftersträvas kan tillgodoses bättre om skyldigheten att hålla ottesång och aftonsång ersätts med föreskrifter av domkapitlet av den karaktär som kyrkorådet har föreslagit.

I likhet med 1970 års kyrkomöte anser jag att gällande bestämmelser om ottesångs- och aftonsångsgudstjänster bör ersättas med en befogenhet för domkapitlet att meddela bestämmelser om i vilken omfattning ottesång och aftonsång skall anordnas.

Som kyrkorådet i Jönköpings Kristina församling och domkapitlet i Växjö har föreslagit bör denna befogenhet ges en så generell utformning att domkapitlet kan meddela bestämmelser om den omfattning i vilken andra allmänna gudstjänster än högmässogudstjänster skall anordnas. Detta kräver att 2 kap. kyrkolagen ändras. Liksom i andra fall under senare tid bör kyrkolagen ändras genom en fristående lag. Genom den nya lagen bör den förut nämnda lagen från 1919 upphävas. Vidare bör den förut nämnda 1910 års lag ändras.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen inhämtar kyrkomötets yttrande huruvida kyrkomötet för sin del godkänner inom utbildningsdepartementet upprättade förslag till

1. lag om andra allmänna gudstjänster än högmässa,
2. lag om ändring i lagen (1910: 29 s. 2) innefattande ändring i 2 kap. 3, 4 och 8 §§ kyrkolagen.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att från kyrkomötet inhämta det yttrande som föredraganden har hemställt om.

Bilaga

KYRKOMÖTETS SKRIVELSE

Nr 3

Till REGERINGEN

Kyrkolagsutskottets betänkande nr 3 med anledning av regeringens skrivelse med förslag till lag om andra allmänna gudstjänster än högmässa, m. m.

Med överlämnande av nämnda betänkande får jag anmäla att kyrkomötet den 18 september 1975 har bifallit vad utskottet hemställt.

Stockholm den 19 september 1975

OLOF SUNDBY

Bengt Törnell

Nr 3

Kyrkolagsutskottets betänkande med anledning av regeringens skrivelse med förslag till lag om andra allmänna gudstjänster än högmässa, m. m.

I en den 18 juni 1975 dagtecknad, till kyrkolagsutskottet hänvisad skrivelse, nr 3, har regeringen förklarat sig vilja inhämta kyrkomötets yttrande huruvida kyrkomötet godkänner vid skrivelsen fogade förslag till lag om andra allmänna gudstjänster än högmässa, m. m.

Förslagen är av följande lydelse.

1 Förslag till

Lag om andra allmänna gudstjänster än högmässa

Härigenom föreskrives följande.

Inom svenska kyrkan anordnas andra allmänna gudstjänster än högmässa i den omfattning som domkapitlet föreskriver.

Första stycket gäller utan hinder av 2 kap. kyrkolagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976, då lagen (1919: 187) innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen skall upphöra att gälla.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1910: 29 s. 2) innefattande ändring i 2 kap. 3, 4 och 8 §§ kyrkolagen

Härigenom föreskrives att lagen (1910: 29 s. 2) innefattande ändring i 2 kap. 3, 4 och 8 §§ kyrkolagen skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Konsistorium äge, där sådant av omständigheterna föranledes, förordna, att för två eller flera församlingar må förrättas gemensam högmässa i en av dem, så ock att i församling på landet ottesångs- eller aftonsångsgudstjänst må inställas.

Föreslagen lydelse

Domkapitlet får, där sådant av omständigheterna föranledes, förordna, att för två eller flera församlingar får förrättas gemensam högmässa i en av dem.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

Utskottet

Skrivelsen innehåller förslag till sådana lagändringar att domkapitlen får befogenhet att utfärda bestämmelser om den omfattning i vilken andra allmänna gudstjänster än högmässogudstjänster skall anordnas.

Bestämmelser om gudstjänster finns i 1686 års kyrkolag. Som allmänna gudstjänster räknas ottesång, högmässa och aftonsång. Föreskrifterna om i vilken omfattning allmänna gudstjänster skall hållas skiljer sig beträffande församling i stad och församling på landet. Ottesång och aftonsång skall sålunda i städerna hållas varje söndag och dessutom på vissa högtidsdagar, medan sådana gudstjänster på landet endast behöver hållas på jul-, påsk- och pingstdagarna. Genom olika lagar från senare tid har visserligen möjlighet öppnats att inskränka hållandet av ottesångs- och aftonsångsgudstjänst. I städerna måste dock dessa gudstjänster alltså hållas på juldagen, långfredagen, påskdagen, pingstdagen och böndagarna.

1970 års kyrkomöte hemställde, med bifall till en vid mötet väckt motion, att domkapitlen meddelas befogenhet att utfärda bestämmelser om omfattningen av anordnandet av ottesångs- och aftonsångsgudstjänster. Det nu framlagda förslaget innebär att domkapitlens befogenhet ytterligare vidgas till att avse rätt att bestämma om anordnandet över huvud taget av andra allmänna gudstjänster än högmässogudstjänster. Utskottet förutsätter dock, att det sammanlagda antalet gudstjänster inte inskränks genom det föreliggande förslaget.

Utskottet har inte funnit anledning till erinran mot det föreliggande förslaget utan hemställer,

att kyrkomötet hos regeringen anmäler att kyrkomötet godkänner förslagen till lag om andra allmänna gudstjänster än högmässa, m. m.

Stockholm den 9 september 1975

På kyrkolagsutskottets vägnar

SIGVARD BÄLTER

I detta ärendes slutbehandling inom utskottet har deltagit:

herrar Bälter, Strandberg, David Svenungsson, Elving, Glimelius, herr biskop Lindegård, herrar Johansson, Rappe, Öberg, Jönsson, Lindelöw, Petré, Ytterbrink och Gibson.

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-10-23

Närvarande: statsråden Sträng, ordförande, Andersson, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Lidbom, Carlsson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén

Föredragande: statsrådet Gustafsson

Proposition med förslag till lag om andra allmänna gudstjänster än högmässa, m. m.

Kyrkomötet har anmält sitt beslut (KLU 1975: 3, kskr 1975: 3) i anledning av regeringens skrivelse till kyrkomötet (skr 1975: 3) med förslag till lag om andra allmänna gudstjänster än högmässa, m. m.

Kyrkomötet har för sin del godkänt de lagförslag som har lagts fram i skrivelsen. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att antaga lagförslagen.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

